

Кузембаєв О.С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального права*

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕЯКИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

У кримінальному праві України, що стало надбанням радянського кримінального права, довгий час панувала точка зору, згідно з якою кримінальний закон є одним та єдиним джерелом кримінального права. В результаті основним об'єктом дослідження став Кримінальний кодекс України (далі – КК України), його структура. При цьому з поля зору випали інші джерела, що містять велику кількість норм кримінального права (Пудовочкин, Ю.Е. Понятие, принципы и источники уголовного права: сравнительно-правовой анализ законодательства России и стран Содружества Независимых Государств [Текст] / Ю.Е. Пудовочкин, С.С. Пирвагидов. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2003. – С. 156). Тим часом, є підстави вважати, що кримінальний закон – основне, але далеко не єдине джерело кримінального права, що вказує на наявність поліджерельності кримінального права України.

В цілому проблематиці дослідження джерел кримінального права присвятили публікації такі вітчизняні вчені, як: М.Д. Дурманов, М.М. Ісаєв, М.Д. Шаргородський. Окремі аспекти джерел права розглядали у своїх працях такі українські вчені як: П.П. Андрушко, В.О. Навроцький, В.О. Туляков, С.Д. Шапченко та інші.

Проблема розширення переліку джерел кримінального права України також пов'язана із тим, що викликає сумнів той факт, що кримінально-правові відносини можуть регулюватися тільки КК України (про необхідність встановлення злочинності діяння і його караності тільки КК України нами окремо підкреслюється). Тому є обумовленим існування інших, крім КК України, нормативно-правових актів, що містять кримінально-правові норми, що

регулюють кримінально-правові відносини й на цій підставі визнаються такими, що входять до системи джерел кримінального права України. Подібні висновки дозволяють стверджувати про об'єктивну необхідність розгляду питання про розширення переліку джерел кримінально-правових норм.

Серед нормативно-правових актів, які містять кримінально-правові норми, що регулюють кримінально-правові відносини, але не є складовою КК України слід виділити Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» № 743-VII від 21.02.2014 р. (Офіційний вісник України від 07.03.2014 – 2014 р., № 18, стор. 11, стаття 528, код акту 71632/2014) та Закон України «Про виконання міжнародних зобов'язань України щодо звільнення Тимошенко Ю.В.» № 751-VII від 22.02.2014 р. (Відомості Верховної Ради України від 14.03.2014 – 2014 р., № 11, стор. 743, стаття 152).

Правовий статус цих законів, які містять кримінально-правові норми, а саме Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» містить питання про звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання, а Закон України «Про виконання міжнародних зобов'язань України щодо звільнення Тимошенко Ю.В.» – звільнення від відбування покарання. Зважаючи на те, що питання звільнення від кримінальної відповідальності та види такого звільнення передбачено у розділі IX та деяких статтях Особливої частини КК України, а звільнення від відбування покарання – у розділі XII КК України. То отже дані нормативно-правові акти (Закон № 743-VII та Закон № 751-VII) створюють нові види звільнень від кримінальної відповідальності та відбування покарання, положення яких всупереч ч. 2 ст. 3 КК України не включені до кримінального закону.

У зв'язку з цим виникають питання про юридичну силу Закону № 743-VII та Закону № 751-VII по відношенню до загальних положень розділів IX та XII КК України, а саме чи не суперечать дані нормативно-правові акти положенням КК України, тобто не вступають вони у колізію, як неузгодженість між чинними

нормативно-правовими актами, їхнє протиріччя з одного й того самого предмета регулювання, а також суперечність між двома або більше формально чинними нормами права, прийнятими з одного і того ж питання.

Застосуванню підлягають Закон № 743-VII та Закон № 751-VII у разі колізії із нормами КК України через те, що при розбіжностях між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом перевага надається спеціальному, якщо він не скасований виданим пізніше загальним актом (п. 4 листа Мінюсту України від 26.12.2008 р. №758-0-2-08-19 «Щодо практики застосування норм права у випадку колізій»). Оскільки дані закони є спеціальним по відношенню до КПК та КК України, також, що він прийнятий пізніше за ці два Кодекси, то їх повинні застосовувати з урахуванням положень Закону № 743-VII та Закону № 751-VII.

Отже, можна констатувати, що Закон № 743-VII та Закон № 751-VII фактично «проникають» у сферу кримінального права, тимчасово змінюючи загальний порядок реалізації кримінальної відповідальності, та в тому числі й покарання. Інакше кажучи, дані нормативно-правові акти доповнюють загальні нормативні положення, зафіксовані у розділах IX та XII КК України, конкретними (спеціальними) положеннями.

Отже постійно існуючи як джерело кримінального права Закон № 743-VII та Закон № 751-VII мають невизначений статус, що пов'язано із тим, що вони не закріплені в якості нормативно-правових актів, що входить до законодавства України про кримінальну відповідальність, проте мають норми кримінально-правового характеру та певний відокремлений (відособлений) статус існування.

Таким чином, Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» № 743-VII від 21.02.2014 р. та Закон України «Про виконання міжнародних зобов'язань України щодо звільнення Тимошенко Ю.В.» №751-VII від 22.02.2014 р. виступають, на нашу думку, в якості джерел кримінального права України.